

"Şu istidadın meyelânı ile intihap olunan ve bir derece hakikati tazammun eden ve ekalliyette kalan kavı, nefsülemirde mukayyet ve o istidad ile mahsus olduğu halde, sahibi ihmal edip mutlak bıraktı..." buradaki kavı ifadesi içtihatlar mı bakıyor?

"Birincisi: Şu istidadın meyelânı ile intihap olunan ve bir derece hakikati tazammun eden ve ekalliyette kalan kavı, nefsülemirde mukayyet ve o istidad ile mahsus olduğu halde, sahibi ihmal edip mutlak bıraktı. Etbâi iltizam edip tâmin etti. Mukallidi taassup edip, o kavlin hıfzı için muhaliflerin hedmine çalıştılar. Şu noktadan müsademe, müşâğabe, cerh ve red, o derece meydan aldı ki, ayakları altından çıkan toz ve ağızlarından feveran eden duman ve lisanlarından püsküren berkler, şimşekli ve bazan rahmetli bir bulut, şems-i İslâmiyetin tecellisine bir hicap teşkil etmiştir. Lâkin zıya-yı şemsten tefeyyüz etmesine istidât bahşeden rahmetli bulut derecesinde kalmadı. Yağmuru vermediği gibi, ziyayı dahi men etmektedir."(1)

Özel bir durumdan çıkan ve özel kalması gereken içtihatlar, özel kaldığı müddetçe bir hakikat iken bu içtihadı yapan zat yani müçtehit bu özelliği kayıtlamayıp genelleşmeye açık bırakınca, onu takip eden tabileri bu özel içtihadı fanatikçe genelleştirip tartışma ve ihtilafa zemin hazırladılar.

Malum, *özelin genelleştirilmesi her daim sıkıntıya ve ihtilafa sebebiyet verir.* Mesela, Doğuya ait bir örfü alıp bütün ülkenin kanunu haline getirsek, bu kanun ülkenin umumunda rahatsızlığa ve nizaya sebebiyet verir. Bu yüzden özelin özel kalması gerekir. Bu her alanda böyledir, fıkhıta da bu böyledir.

Faraza İmam Azam Hazretlerinin özel ve şaz olan bir fetvasını İslam'ın bir genel hükmüymüş gibi tamim etsek ve diğer zit fetvalara yok saysak, o zaman mezhepler arasında niza çıkar, mezhepler rahmet iken azap olur. İslam birliği ve dirliği bundan zarar görür. Bu yüzden *özel ve şaz olan içtihatları dinin emri gibi genelleştirmek yanlıştır.* Burada asıl anlatılmak istenen nokta burasıdır.

Mesela, bizim örfümüzde ve mezhebimizde at eti yemek mekruhtur. Bu fetva özel bir fetvadır. Lakin Türki cumhuriyetlerde at eti yemek hem helal hem de örf haline gelmiştir. Şimdi biz oraya gidip siz mekruh işliyorsunuz, diye baskı kurarsak o

zaman niza ve ihtilaf çıkar. Onlar diğer hak mezheplere uydukları için, onları anlayışla karşılamamız gerekir.

(1) bk. [Münazarat, Sualler ve Cevaplar.](#)